

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 16.

V Gorici, dne 31. avgusta 1910.

Pečaj VI.

Obseg: 1. Kako se mora umevati novi vinski zakon; 2. Ali je opravičeno, da nasprotujejo kmetovalci uvozu čebel na pašo; 3. Kako bomo gnojili ozimnam; 4. Poročila; 5. Vspored govedorejskih razstav; 6. Razglasi; 7. Razpis natečaja; 8. Listnica uredništva.

Kako se mora umevati novi vinski zakon.

Fr. Gombač c. kr. kletarski nadzornik v Ljubljani je podal v „Kmetovalcu“ k §§ 3., 4., 5., 8., 9. in 10. novega vinskega zakona, z ozirom na napačno tolmačenje teh predpisov, naslednja pojasnila:

Novi vinski zakon obsega nekaj paragrafov ali predpisov, ki jih mnogi napačno tolmačijo, celo strokovnjaki. To daje povod marsikaterim neprilikam. Zlasti se slabo tolmači predpis glede dodajanja alkohola in sladkorja v svrhu izboljšanja mošta in vina. Istotako so še mnogi v nejasnem glede prodaje pokvarjenih in umetno izboljšanih vin.

Da se vinogradniki, vinski trgovci in gostilničarji izognejo morebitnim sitnostim in celo kaznim, naj jim služijo naslednja pojasnila in navodila:

Glasom § 3. vin. zak. se sme dodati vinu ali moštu tudi do 1% alkohola (96%) ali čistega žganja. To se sme tako razumeti, da se sme dodati šele tedaj, če je vino že pokvarjeno in ga hočemo s tem sredstvom zopet ozdraviti. Malenkostna množina alkohola ($\frac{1}{2}$ —1 kozarec na sod) se tudi lahko porabi namesto olja ali žveplanja za preprečenje kana (cveta); dalje za izmivanje sodov in steklenic ter za hranenje čistil. Nikakor pa se ne sme alkohol doliti zdravemu moštu ali vinu pri pretakanju zgolj z namenom ali pod pretvezo, da bi se mu zvečala moč, da bi se pospešilo čiščenje ali zabranilo rujavenje, zavrelka, cikanje itd. V tem oziru ne pozna postava izgovorov,

zato pa dovoljuje poljubno sladkanje mošta, s čimer se doseže v vsakem oziru boljši in gotovejši uspeh kakor z alkoholom.

Te določbe glede alkoholiziranja mošta ali vina veljajo za navadna, za prodajo namenjena vina, ne pa za desertna ali sladka vina in za pelinkovec (vermut), šampanjec i. e., ki se glasom § 4. vin. zak. poljubno sladkajo in alkoholizirajo, in sicer z oblastvenim dovoljenjem.

Sladkanje mošta in vina. Glasom § 5. vin. zak. sme vsakdo sladkati ali cukrati svoj mošt in svoje vino, če se izkaže za to potreba.

Kdor hoče svoj mošt ali svoje vino sladkati, mora prositi pristojno glavarstvo za dovoljenje, navedši vzrok sladkanja, na pr. zaradi nedozorelosti, gnilobe, toče itd., ter množino za sladkanje namenjenega mošta in sladkorja.

Tozadevne, nekolekovane prošnje vloži lahko posameznik zase ali za več skupaj potom županstva ali tudi naravnost na pristojno glavarstvo, odnosno na pristojni magistrat, in sicer v času od pričetka trgatve do konca novembra. Glavarstvo reši take prošnje po zaslišanju kletarskega nadzornika takoj ter jih tudi takoj dostavi prošnjiku potom pristojnega župana, oziroma, če prošnjik želi, tudi naravnost njemu po pošti.

Sladkajo se lahko tudi navadna vina, toda ne z namenom, da bi se jim zvečala sladkoba, marveč le v slučaju, če se novo vino noče čistiti, oziroma, če se hoče pokvariti in da mora umetno iznova prekipeti (prevreti). Tudi v tem slučaju se mora glavarstvo prositi za dovoljenje, enako kakor za sladkanje mošta. Kdor bi sladkal mošt ali vino brez oblastvenega dovoljenja in napovedi ter bi pri prodaji to nalašč kupcu zatajil se strogo kaznuje. Taka vina se ne smejo prodajati kot popolnoma pristna marveč kot zboljšana vina.

Tozadevne prošnje naj bodo kolikor možno kratke ter naj se glase približno tako-le:

C. kr. okrajnemu glavarstvu

v

Podpisani N. N. posestnik v h. št. . . nameravam osladiti svoj letošnji vinski pridelek in sicer pribl. . . . hehtotitrov z 1, 2 ali 3 odst. sladkorja ter prosim na podlagi § 5. vin. zak. tozadevnega dovoljenja.

Vzrok: Nepopolna dozoritvev, gniloba, toča, malo sladkorja ali preobilna kislina itd.

Rešitev prosim, da se mi dostavi naravnost po pošti.

V dne . . . 19 .

N. N.

posestnik v h. št. . .

Kdor hoče ali kdor bo primoran zboljšati svoj pridelek s tem, da doda sladkorja, naj prosi za dovoljenje vsej 8 dni pred trgatvijo. Prosto mu je potem, če hoče sladkati ali ne.

Vsakdo pa, ki je dobil oblastveno dovoljenje, mora najkasneje do 15. decembra zopet sporočiti glavarstvu, če je svoj mošt (vino) sladkal ali ne, koliko hektolitrov ter koliko sladkorja je porabil.

Tozadevno naznanilo naj se glasi:

C. kr. okrajnemu glavarstvu

v

Podpisani N. N. posestnik v h. št. . . . naznanjam, da sem dodal svojemu moštu na 30 hl 2odst. pesnega sladkorja.

Ali pa:

Podpisani naznanjam, da sem opustil nameravano sladkanje.

V dne . . . 19 .

N. N.

posestnik v h. št. .

Glede § 8., 9. in 10. vin. zak. bodi pripomnjeno, da se petjot (piccolo) ter z vodo ali s sadnim moštom pomešana vina nikakor ne smejo prodajati, tudi ne pod imenom domača pijača. Pač pa sme tako pijačo glasom § 9. vin. zak. vsakdo za svojo hišno porabo napraviti. Zadošča, da to prijavi, potem, ko jo je že napravil, pristojnemu županstvu najdalje do 31. januarja, navedši množino napravljenih pijač.

Istotako se ne smejo prodajati, zlasti pa ne točiti v stalnih in začasnih gostilnah ali takozvanih „bušenšankih“ (gostilne pod vejo, osmice) ciknjena, močno žveplana, jako kalna (godljasta) ali močno plesniva vina. Taka vina se zasežejo in dotični prodajalec se sodnijsko kaznuje po § 11. in 12. zakona za živila.

Končno bodi še omenjeno, da mora imeti vsak pridelovalec in prodajalec vina po en iztis vinskega zakona vidno razobešenega v prostoru, kjer vino dela, hrani ali toči. Na papir tiskani taki zakoni se dobivajo po raznih knjigarnah po 20 do 70 vin., na pločevini utisnjeni pa pri administraciji der „Allgem. Wein-Zeitung“ na Dunaju I. okr. po 2 K komad.

Ali je opravičeno, da nasprotujejo kmetovalci uvozu čebel na pašo?

Prevažanje čebel iz enega kraja v drugi na pašo je že precej star običaj. Kdo je bil prvi, ki je začel prenašati ali prevažati čebele v druge kraje, kjer je bila boljša paša nego doma, se ne ve natančno, ali vendar trdi se lahko, da so se prenašali panji s čebelami na pašo z enega kraja v drugi že takrat, ko se je čebele udomačilo in gojilo v odsekanih drevesnih duplih. Dasi nimamo nobenih dokazov za to, vendar pa lahko z gotovostjo sklepamo, da so naši predniki, ki so bili početkoma pastirji in so gonili vdomačeno živino na pašo z enega kraja v drugi, najbrže prenašali s seboj tudi čebelne dupline ali panje. Saj je bila v onih časih edino čebela vir, iz katerega so dobivali sladčico, ki so dobiva dandanes v veliki meri iz sladkorne pese in trstike.

Ko so začeli ljudje obdelavati polje, saditi ali sejati razne poljščine in med temi tudi ajdo, so nabirale čebele mnogo medu na lepih ajdinih setvah. To je bilo še takrat, ko niso poznali naši pradedje turšice in detelje, koji sta v sedanjem času močno izpodrinili ajdo ali ono rastlino, katera je in ostane glavna čebelna, medunosna rastlina. Prav radi te lastnosti ajde so se in se še dandanašnji prevažajo čebele v take kraje, kjer se seje mnogo tega žita.

Če se nahaja v onem kraju, kamor se vozijo čebele na ajdino pašo, domač čebelar, ki ima nekaj panjev, se ta navadno upira sprejetju drugih čebel na pašo v dotično vas, češ — potem dobe moje toliko manj medu. Tako ugovarjanje je navadno brez prave podlage. Tako se je pred leti zabranilo razpostaviti čebele nekemu čebelarju v bližini jelovega gozda, ko se je cedila mana tako bogato iz jelovih vejic, da je bilo paše dovolj za tisoče panjev. In zakaj? Zato ker je imel v vasi čebele drug domač čebelar.

Še težavnejše je spraviti čebele na pašo v vinorodne kraje. Med te spada tudi naš Kras, kjer se seje še dandanes precej ajde in je vsled tega tam paše mnogo več, nego za onih par ducatov domačih panjev. Temu, da se čebele nerade sprejmejo na pašo, kriva je v prvi vrsti trditev, da delajo čebele mnogo škode na grozdju, ker pijejo sladek sok iz jagod. Ali v resnici

pa ni temu tako. Grozdja se polotijo v prvi vrsti sršeni in ose, a izmed ptičev pozoblje v vinogradih blizu grmovja in gozdov naš kos mnogo jagod. Še hujšo škodo pa dela na grozdju požrešni vrabec. Ta predrzneš načenja jagodo za jagodo, tako da takorekoč grozd razmesari. Ako ga pravočasno ne odganjamo, uniči nam vse zgodnje grozdje, zlasti blizu hiš. Ako pritisne suša, postane še objestnejši, tako da se da le s težavo odganjati. Prepikano grozdje zvabi k sebi razne muhe in deloma tudi čebele. Te slednje pa srkajo sok le iz teh pregrizenih jagod, katere so pa že tako in tako zgubljene za vinogradnika, ker so načete in razmrcvarjene.

Ko vinogradnik pride do razmrcvarjenega grozdja, ne vidi tam vrabca, ki je grozdje otepal, ker se je ta pravočasno umaknil v varno zavetje, ampak samo muhe in kakšno čebelo. Takoj napravi rzsodbo — čebele mi uničujejo grozdje! Pove nato sosedu in ko zapazi tudi on prepikane in izpite jagode na lastnih trtah, utrdi se prva obsodba še bolj. Oba se dereta na vso moč in razglasita po vasi in izven nje obsodbo: „Čebele nam uničujejo grozdje“. Kmalu se jima pridružijo še drugi in obsojajo po krivem nedolžno čebelo, koja opraviija zlasti na ajdinem svetju neprecenljivo oploditev cvetja.

Čebela pa nikakor ne pregrizuje grozdnih jagod, o čemur se tudi vsakdo sam lahko prepriča. Ako denemo v panj popolnoma zrel, neranjen grozd, ali pa na panjevo brado tako, da bi morale čebele hoditi iz panja po njem in med jagodami, ostal bi ta nedotaknjen. Nobena čebela bi se grozdja ne polotila, dokler so jagode cele, ampak šele potem, ko so jagode vsled česa drugega razpokale. Že ta priprost poskus nas lahko docela prepriča, da čebela ne dela škode na grozdju, kar se večkrat po krivem trdi.

J. V.

Kako bomo gnojili ozimiņam?

Že zopet se bliža čas setve in skrbeti bo treba, da nam ne zmanjka prihodnje leto kruha, kateri je podlaga človeški hrani. Kako hudo je, če kruha ni, ve le oni, ki je že kedaj kruha stradal. Da ne bomo toraj sami krivi pomanjkanju kruha,

zato mora biti naša največja skrb, da nam žitno polje kolikor mogoče bogato obrodi. Da setev, oranje in ves naš trud ne bo zastonj, poskrbeti je treba v prvi vrsti, da dobi žito na njivi izdatne hrane, kajti tudi zemlja ne more vedno le dajati, ampak če se hoče, da kaj da, mora se tudi njej včasih kaj dati.

Vsakemu kmetovalcu je znano, da zahteva pšenica jako dobro zemljo, dočim je rž v tem bolj skromna, da je pa treba eni kakor drugi rastlini gnojiti, temu ne bo gotovo nikdo oprekal. Oziminam se gnoji navadno z domačim ali hlevskim gnojem, toda s tem gnojem se ne spravi v zemljo nikdar toliko redilnih snovi, kolikor jih ena žetev potrebuje za popolni razvoj. Če se pomisli, da je v 1000 kg dobrega hlevskega gnoja približno le 4—6 kg kalija, 2—3 kg fosforove kisline in 4—5 kg dušika, spraviti bi se morala potem takem na njivo ogromna množina hlevskega gnoja, da bi zadoščalo popolni potrebi zemlje. Že samega kalija porabijo ozimine na 1 hektarju okrog 40—60 kg, poleg tega pa še približno enako množino fosforove kisline in dušika.

Ker nima nikdo hlevskega gnoja v preobilni meri na razpolago, pomaga si lahko z umetnimi gnojili, kajti s tem ne le da prihrani hlevski gnoj, oziroma redilne snovi v zemlji spolni, ampak prihrani si vrhu tega tudi mnogo dela in truda. Za vsak hektar = $1\frac{3}{4}$ orala je treba:

- 150—200 kg 40% kalijeve soli,
- 500—600 „ Tomaževe žindre in
- 150—200 „ čilskega solitra.

Če se pognoji zemljo s prejnavedeno množino posameznih gnojil, dobi zemlja 60—80 kg kalija, približno 80—96 kg fosforove kisline in 22—30 kg dušika na vsak hektar. Vsakdo preračuni lahko sedaj sam, koliko hlevskega gnoja bi moral zvoziti na njivo, če bi hotel spraviti v zemljo potrebno množino redilnih snovi.

Kar se tiče uporabe umetnih gnojil, zapomniti si je treba sledeče: S čilskim solitrom se gnoji deloma v jeseni, deloma spomladi. V jeseni naj se raztrosi le ena tretjina gorinavedene množine in sicer, kakor hitro je žito izlezlo ali pa ob sejanju. S tem se doseže, da ozimine hitro rasto ter se do zime dovolj okrepijo. Če so ozimine, ob nastopu zime krepke, potem jim zimski mraz ne more zlepa škodovati in vsled tega mnogo

boljše prezimijo. Ostala množina solitra se raztrosi spomladi in sicer en del, ko se narava prebudi, drugi del pa kake 3 ali 4 tedne kasneje. Ko se solitar raztroša je treba paziti, da ni setev rosna, ker na rosni setvi solitar obvisi in jo osmodi.

Kalijeva sol naj se zmeša s Tomaževo žlindro in podorje naj se zmes — če le mogoče — kakih 14 dni pred sejanjem. Gnoji se sicer lahko s temi gnojili tudi tik o setvi in kasneje celo po vrhu, kajti zimska vlaga že spravi redilne snovi polagoma v zemljo.

Če se pri gnojenju le eno zgoraj navedenih gnojil izpusti, potem tako gnojenje ni popolno, zato se pa tudi ne doseže pravega uspehu, ker ne dobe rastline vseh potrebnih redilnih snovi. Kdor bo tako gnojil, kakor je bilo povedano, je lahko že naprej prepričan — če vreme setvi ne bo škodovalo — da bo imel od takega gnojenja prav lep dobiček. M.

POROČILA.

Delenje nagrad za kobile in žrebice. — Kakor druga leta bo delila vlada tudi letos nagrade za kobile — matere z žrebeti, oplemenjene kobile in žrebice in sicer dne 21. septembra v Gradiški, 22. septembra v Tolminu in 24. septembra v Pazinu. K premiranju je pripeljati prejnavedene živali ob predloženih dneh ob 10. uri dopoldne. Podrobnosti se poizvejo lahko pri županstvih.

Dobra prilika za prodajo sadja. Kakor sporoča „Straža“, potrebuje prva štajerska tvornica za sadne soke in konserve „Styria“ (dr. z. o. z.) velike množine jabolk, in sicer tudi nezrelih, ki padejo z drevja vsled viharjev, toče itd. Taka nezrela jabolka, ki pa ne smejo biti gnila, se plačujejo po 500 K vagon in tudi dražje. Ta cena ni slaba z ozirom na majhno vrednost takih jabolk, ki niso niti za izdelovanje mošta. Tudi pozneje zrelo namizno in otreseno sadje se prevzame v velikih množinah po dobrih cenah. Naslov za ponudbe: Styria v Liebenau-Gradec, Štajersko.

Zadružni shod na Dunaju. Kakor smo že svoječasnno sporočili se bo vršil letos dne 14. in 15. septembra na Dunaju

II. kongres avstrijskih kmetijskih zadrug. Na dnevnem redu bodo sledeče točke:

1. Stanje avstrijskega kmetijskega zadružništva; 2. Pomankanje poljedelskih delavcev; 3. Deželsko gojenje dobrotnosti; 4. Kako morejo kmetijske zadruge preprečiti razkosavanje posestev in pospeševati naseljevanje; 5. Naloga kmetijskih zadrug glede razdolževanja posestev; 6. Kmetijsko zadružništvo in draginja živil; 7. Kritični pojavi v zadružništvu; 8. Generalne in samopočne revizije; 9. Odškodovanje funkcionarjev v rajfajzenovkah; 10. Pretresovanje vprašanja glede zalaganja vojaštva s kmetijskimi pridelki; 11. Pot k zdravi žitni politiki. Potreba kreditnega zaloga za zadružna skladišča; 12. O velikih električnih centralah in 13. O delovanju nadzorstva v zadrugah.

Priporočamo naj se udeleže tega kongresa v kolikor mogoče velikem številu tudi naše slovenske zadruge.

Za natančnejša pojasnila glede kongresa se je obrniti na naslov: „Allgem. Verband landw. Genossenschaften in Oesterreich“, Dunaj, I. Schauflegasse 6.

Kako kaže na splošno polje v avstrijskih kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru. (Posnetek iz poročila c. kr. polj. ministerstva za dobo od 15. julija do 15. avg. 1910).

Pšenica se je celo v alpskih legah in sudetskih deželah že večinoma požela. Pridelek ni nič posebnega, ker sta mrčes in toča setve poškodovala, vrhu tega pa so setve vsled močnega deževja v pretežni večini polegale, kar je slabo vplivalo na množino in kakovost pridelka. Pri pšenici katera se sedaj mlati, se je dognalo, da ne bo pridelka toliko, kakor se je pričakovalo. Pšenica je večidel majhna in zrnje različno debelo, slame je kvečem srednje veliko.

Rž se je v visokih legah severnih Alp in v sudetskih deželah le deloma požela, drugod se je pa že skoraj povsod spravila pod streho. Tudi pri rži se pozna škoda, ki jo je napravila toča, deževje in poleženje, kakor tudi poljske miši. Dasi ravno je bil pri dosedanjih mlatvah marsikater razočaran, vzlic temu je dala nekoliko več zrnja nego pšenica. Tudi slame je še precej.

Ječmen se je v goratih krajih in v nižavi že skoraj povsod požel. Zrnje in slama sta vsled tega, ker je ječmen na

vlačnih in zveznih zemljah močno polegel in ker je bil dolgotrajen dež o žetvi, znatno trpela, in le redkemu se je posrečilo, da je spravil nepremočen ječmen pod streho. V vzhodni Galiciji in sicer na Poljskem je ječmen veliko prezgodaj dozrel in kar ga je, je večinoma le za krmo sposoben. Zrnja ni toliko, kakor se je pričakovalo, a tudi slama, katere je malo, ni veliko vredna.

Oves se je v južnih deželah in v nizkih legah alpskih in karpatskih dežel že popolnoma spravil pod streho. Da se ni pridelalo toliko zrnja, kakor navadno, so krivi toča, ogrci in obenem tudi to, da je zrnje v klasju izkalilo.

Turšica je vsled dolgotrajnega mrzlega in deževnega vremena zaostala v razvoju. V južnih krajih se zgodnja turšica bliža zoritvi.

Krompir je vsled mokrote v mokrih legah in zveznih zemljah močno trpel, kajti vsled tega se je polotila krompirja še hujše krčevica listja in gniloba krompirjevca, vrhu tega pa se je krompir močno zarastel s plevelom. Krompirjevca je na posameznih mestih, posebno pa pri zgodnjem krompirju, prezgodaj ovenela in se usušila, gomolji so pa začeli vsled preobilne mokrote gniti. Pozni krompir, rastoč na rahli zemlji, je lepo zelen in precej bogato obložen. Zgodnji krompir se že deloma izkopava in je v južnih in karpatskih deželah precej bogato obložen.

Krm sk a p e s a raste tam, kjer je niso pokvarili ogrci, prav lepo, ni pa doslej vsled mrzlot zdebelila, posebno pa po nižavah. Pritožuje se, da je močno preraščena s plevelom.

Zelje čvrsto raste in nadejati se je lepih glav. Upanje je, da mu kapusov belin ne prizadene posebne škode, ker so trpele gosenice vsled mraza in mokrote.

Detelja (travniška in lucerna). Po prvi košnji se je detelja prav čvrsto obrastla in je na boljših zemljah taka, da kar polegava. Zdi se, da bo druga košnja, ki se je v nekaterih krajih šele zapričela, v drugih pa že dovršila, prav dobra. V ugodnih legah se je nadejati pri marsikaki lucerni in travniški detelji še celo tretje izdatne košnje. Strniščna detelja se večinoma lepo razvija.

Košnja po hribskih travnikih je že skoraj končana. Nakosilo se je sicer mnogo sena, katero pa ni mnogo vredno.

Na planinah se pričakuje precejšnje košnje, žal pa, da ovira košnjo nestanovitno vreme.

Zgodaj pokošeni travniki so lepo obrasteni s travo, nasprotno pa je trava na pozno pokošenih travnikih majhna vzlic izdatni mokroti, ker je vreme prehladno in ker se je pozno pokosilo. Na travnikih, ležečih v nižavah, se je že pričelo kositi otavo, v nekaterih krajih pa še ne, ker se je bati, da se otava vsled pogostega deževja, pokvari. Nadejati se je bogate košnje.

Pašniki so lepo obrasteni, tudi planine so se vidno opomogle, vendar pa se jih vsled mraza in mokrote ni moglo izkoriščati.

Vzpored

govedorejskih razstav z obdarovanjem, katere se prirede za srednje govedorejsko ozemlje poknežene grofovine goriško - gradiščanske.

Za srednje govedorejsko ozemlje se prirede sledeče razstave:

Razstava govede v Kanalu dne 20. septembra t. l., za občine sodnega okraja kanalskega;

razstava govede na Cesti pri ajdovskem sv. Križu dne 21. septembra t. l., za občine sodnega okraja ajdovskega;

razstava govede v Gorici dne 23. sept. t. l., za občine spadajoče pod sodni okraj mesta goriškega in okolice (toraj tudi za mesto Gorica), izvzemši občine Ločnik in prištevši občine Dolenje, Kožbana, Medana in Biljana;

razstava govede v Komnu dne 27. sept. t. l., za občine sodnega okraja komenskega, prištevši občini Devin in Doberdob;

razstava govede v Sežani dne 28. sept. t. l., za občine sežanskega okraja.

Na te razstave se morejo pripeljati le goveda sive barve, ki so bila storjena v deželi srednjega govedorejskega ozemlja, ali so bila tam najmanj tri mesece.

Prijave se imajo doposlati deželnemu odboru do 10. septembra, za t. l. potom dotičnih županstev, pri katerih je dobiti v to svrho posebnih tiskovin; razstavljalcem se izdajajo posebne, s tekočimi številkami zaznamovane izkaznice.

Darila, ki se bodo razdeljevala, obstoje iz nagrad v denarju in iz častnih diplomov.

Vsakdo bo moral imeti za vsako govedo, ki ga pripelje na razstavo, zdravstveni potni list in izkaznico, s katerima listinama mu bo dovoljen vstop v razstavo.

Prijavljena goveda se bodo sprejemala od 6. do 8. predp.

Boljša goveda, ki se odbere pri prvem ogledu za eventualno obdarovanje mora biti na razpolago sodišču do solčnega zahoda, da jo zamore isto natančno pregledati ter končno razsoditi glede podelitve darila.

Govedo, za katero se podeli dar v denarju, se bo moralo ohraniti v dotičnem govedorejskem ozemlju za plemo najmanj dve leti. Lastnik se v to zaveže s podpisom nalične izjave ali protopisa, s katerim obljubi vrniti darilo, ako bi se govedo, za katero je prejel lastnik denarno darilo, prodalo izven govedorejskega ozemlja, ali skopilo ali pa pred pretekom dveh let zaklalo.

Razstavniki se morajo podvreči določilom tega vspeveda in vsem nadaljnim določilom, katere bi izdalo na licu mesta obdarovalno sodišče ali njegovi pooblaščenci.

Razstavniki morajo skrbeti za to, da bode govedo varno privezano na odkazanem mestu; to velja posebno glede bikov.

Opoldanska hrana za razstavljenno govedo se bo dala brezplačno; za napajanje bo tudi preskrbljeno.

Na razpolago bodo tudi hlevi, v katerih bo zamoglo prenočiti govedo, ki bi se radi prevelike oddaljenosti ne moglo vrniti na dom istega dne.

Razglas.

C. kr. ministerstvo za deželno bran je odredilo nakup 10 (deset) plemenskih kobil v Primorju, ki naj se takoj prepustijo dotičnim prodajalcem v zasebno rabo.

V to svrho se vrši v pondeljek 19. septembra 1910 ob 8. uri predpoldne v Gradiški komisijski nakup plemenskih kobil, kateremu bo prisostovala naborna komisija c. kr. dež. brambe.

Samo kobile z nastopnimi lastnostimi se bodo upoštevale za nakup.

Kobile morajo biti v starosti $3\frac{1}{2}$ do 7 let.

Najmanjša velikost kobil mora znašati 161 cm in kobile zelo plemenitega pokolenja se nakupijo tudi do najmanjše višine 155 cm.

Živali morajo biti čvrste rasti, trdne podstave in pravih razsežnih korakov.

Morajo biti zarod žrebcev, angleške polukrvi, iztočne krvi ali lipicanske pasme ter dati upati, da se iz njih porode vojaški konji za ježo.

Ponudniki kobil, h katerim se samo ob sebi umevno ne prištevajo kupčevalci, morajo prinesiti s seboj na semenj:

a) občinsko-uradna potrdila, ki morajo vsebovati izkaz o velikosti lastnega števila plemenskih kobil in žrebet, dalje v tem, da posedujejo ponudniki kobil dovolj hlevov, krme, paše in tekališč, da morejo izrežati istočasno vsaj tri žrebeta in da naposled njih plemenski obrat od kake nastopno označenih postaj ni več oddaljen nego 15 kilometrov: Gradiška, Červinjan, Tržič (Monfalcone) in Podgora.

b) izkaze o zavodu ponujanih kobil;

c) ako so se zadnje že ožrebile, oziroma ako bi bile žrebne (breje), tudi dotične izkaze o rojstvu žrebet, oziroma pripustilnice;

d) v smislu § 8. zakona z dne 6. avgusta 1909 drž. z. l. št. 177 izdane živinske potne liste.

Dodatne (poznejše) predložbe takih listin nikakor ne pripusti naborni predsednik.

Prednost imajo ob drugače jednaki kakovosti oplemenjene in tudi tiste kobile, ki so se, kakor dokazano, že ožrebile.

Lastniki plemenskih kobil, kateri so naborni komisiji prodali vožnji upirajoče se kobile, se imajo od daljnih komisijskih nakupov izključiti enkrat za vselej.

Kot nakupna cena določa se remontna cena 700 K.

Za prav dobre in izvrstne konje se morajo po kakovosti, upoštevši druge razmere, plačati nagrade iz sredstev c. kr. ministerstva za poljedelstvo.

Nagrade dobijo samo tisti redilci, ki so dižavljeni v kraljestvah in deželah zastopanih v državnem zboru in ki zamo-rejo s „pédigreeóm“ ali s spričevalom pripuščanja dokazati, da so kobile tudi resnično vzgojene v tostranski državni polovici.

Ako se nagrade sploh izplačajo, ne bodo znašale iste za vsako kobilu poprečno več nego 100 K.

Plemenske kobile, ki jih je pustiti pri prodajalcih, ako so sposobne in potem če je zahtevana kupna cena primerna, se nabavijo pri rejcih, ki imajo več nego dve kobili za pleme, le tedaj, ako izdajo rejci izjavo nastopne vsebine:

„Jaz . . . se zavezujem dotlej, dokler se od mene kup-ljen . . . konj . . . kot državni . . . plemenskkobil . . . nahaja . . . v moji zasebni rabi, privedi vsako leto v spom-ladi in jeseni na kup remontni naborni komisiji deželne brambe v kraju in ob času, kakor ju pravočasno poprej naznani uprava deželne brambe, . . . repov iz mojega plemenskega obrata iz-hajajočih in v moji lasti nahajajočih se konj ki so popolnoma sposobni za nabor in dovršili četrto leto starosti.

Nadalje se zavezujem, da dokler traja gori določeni čas, ne zmanjšam bistveno obsega svojega konjerejskega obrata, in da sploh tudi ne spremenim plemenske smeri istega.

Jemljem s tem naznanje, da ima uprava deželne brambe, brez prikrajšbe uveljavljenja svojih pravic, ki nastanejo iz te izjave, namen izključiti me od vsake nadaljne predaje državnih plemenskih kobil v zasebno rabo, ako bi jaz ne spolnil v isti prevzetih dolžnosti.“

Predsednik poslujoče komisije določi v prej omenjeni iz-javi številno množino konjskega materijala, ki naj ga rejci svoje-časno predvodijo remontni nakupni komisiji.

Kot načelo za to predvidnost predsednika prepuščeno do-ločbo bodi istemu, da mora biti število za nabor sposobnega konjskega materijala, ki ga je privedi, k vsej plemenski pro-dukaciji v istem razmerju, v katerem se nahajajo erarne plemen-ske kobile k vsemu številu kobil plemenskimi kobilami vred.

Od rejcev, ki posedujejo samo dve ali samo jedno kobilu za pleme, se gorenja izjava ne bo zahtevala.

To se vsled ukaza c. kr. ministerstva za deželno brambo z dne 1. junija t. l. št. XVI 1264 daje na obče znanje.

Trst, 27. junija 1910.

Za c. kr. namestnika : **Schaffgotsch** s. r.

C. kr. primorsko namestništvo v Trstu.

Il. 1138—10.

Trst dne 5. avgusta 1910.

Razglas.

Naročbe ameriških trt iz državnih trtnih nasadov v Primorju za dobo sajenja 1910|11.

Iz državne trtne zaloge na Primorskem se odda na spomlad 1911 proti plačilu nastopna množina ameriških trt pod temi-le pogoji in sicer:

1.) 15 000 cepljenk raznih evropskih trtnih vrst, cepljenih na velikolistno Riparijo in Rupestris montikolo.

2.) 440.000 korenjakov (bilf) velikolistne Riparije in Rupestris montikola.

3.) 800 000 kolči (reznic) velikolistne Riparije in Rupestris montikole. Cene trt za 1000 komadov so te-le:

a) ameriške cepljenke stanejo 140 K;

b) ameriški korenjaki (bilfe) za revnejše vinogradnike 10 K, za premožnejše 30 K;

c) ameriške kolči za revnejše vinogradnike 5 K, za premožnejše 16 K.

Potrebo revnejših vinogradnikov, koji naročijo trte po nižani ceni, mora županstvo vestno in resnično potrditi.

Cepljenke se bodo oddajale posameznikom le v manjših množinah, glavno v svrhu razširjenja boljših trtnih vrst.

Ako naroči stranka več nego 500 komadov korenjakov (bilf) ali več nego 2000 komadov kolči, pridržuje si namestništvo pravico, zaproseno množino trt primerno številu naročb nižati.

Trte je naročiti najkasneje do 30. septembra t. l. potom županstva, pri katerem se nahajajo v to svrho posebne tiskovine. Poznejša naročila se ne bodo upoštevala. Vsak naročnik trt naj pristavi v dotičnem naročilnem izkazu v razpredelu za pripombe lasinoročni podpis. Županstvo mora poslati izpolnjene naročilne pole takoj prisiojnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu, da jih predloži c. kr. namestništvu.

Trte se bodo oddajale samo primorskim vinogradnikom. Trgovci s trtami so izključeni od dobave prej označenih trt.

Cene se razumejo od nasada v Tržiču (Monfalcone). Dotični znesek je položiti pri prejemu trt, oziroma, ako se te do-

pošljejo po železnici, pošti ali parniku, se isti povzame z embalažnimi in dovoznimi stroški vred, ki se zaračunajo po lastni ceni.

Vsak naročnik navedi natančno: 1. razločno pisano ime, bivališče in poklic; 2. davčno občino, v kateri se nahaja vinograd, ki ga je obnoviti; 3. zaželjeno vrsto in množino trt; 4. železniško in poštno postajo, kamor naj se trte pošljejo.

Ako bi zahtevana vrsta že pošla, ali če bi je ne bilo več v zadostni količini, nadomesti se ista z drugo.

Trte je pregledati takoj ob sprejemu; morebitne pritožbe je prijaviti nemudoma c. kr. nadzorniku za vinogradništvo. Na poznejše predložene pritožbe se ne bode oziralo.

Konečno se pripominja, da se ameriške trte načeloma ne bodo oddajale brezplačno. Izvzeti so samo slučajji, v katerih se manjši vinogradniki zavežejo, da napravijo ameriške matičujake za pridelovanje podlag.

Prošnje za brezplačno prepustitev ameriških korenjakov v prej omenjeno svrho je vložiti do zgoraj navedenega roka naravnost pri c. kr. namestništvu.

Od c. kr. namestništva.

Št. II 1134—1910.

I

Razpis natečaja.

Razpisuje se na Primorskem mesto potovalnega poljedelskega učitelja s slovenskim učnim jezikom, in sicer za politični okraj sežanski, sodni okraj Podgrad in tržaško okolico s sedežem v Sežani.

Dolžnosti potovalnih poljedelskih učiteljev določene so v posebnem navodilu in obstoje zlasti v strokovnem potovalnem poučevanju kmetijskega prebivalstva s tem, da se mu dajejo poljudna s praktičnimi dokazili združena predavanja o različnih strokah domačega kmetijstva, posebno pa o poljedelstvu, živinoreji, mlekarstvu, trtoreji, kletarstvu, sadjereji, zelenjarstvu, sviloreji in čebelarstvu.

Poljedelski potovalni učitelji se nastavijo najprej po pogodbi in za sedaj za jedno leto na poskušnjo, a po triletni zadovoljujoči službi bodo imenovani uradnikom X. činovnega razreda; oni so pomožni organi c. kr. namestništva in se pridelijo navadno kakemu c. kr. okrajnemu glavarstvu.

Poljedelski potovalni učitelji dobivajo, dokler so nastavljeni po pogodbi, letnino 1800 K, stalni potni pavšal 1000 K, stanovnino od 300 K in pavšal od 100 K za nabavo književnih in strokovnih pripomočkov, kateri prejemki se izplačujejo naprej v mesečnih obrokih.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje z dotičnimi listinami opremljene prošnje z dokazom starosti, avstrijskega državljanstva, dovršenih študij, delovanja v kmetijski praksi in jezikovnega znanja najdalje do 25. septembra 1910 na c. kr. namestništvo v Trstu.

Oni prosilci, ki niso usposobljeni za pouk na kmetijskih šolah, se morajo zavezati, da položijo dotično preskušnjo v dveh letih. Ob drugače enakih pogojih imajo prednost oni prosilci, ki zamorejo dokazati zadostno znanje drugih deželnih jezikov.

V Trstu 24. avgusta 1910.

Od c. kr. namestništva.

Listnica uredništva. Nadaljevanje „Akcija za izvoz primorskih vin v prekmorske dežele“ bo sledilo, radi drugega nujnega gradiva, šele v prihodnji številki.

